

PERCEPTION OF CULTURAL EVENTS AS AGENTS OF LIFELONG LEARNING

PERCIPIRANJE KULTURNIH DOGA AJA KAO IMBENIKA CJELOŽIVOTNOG U ENJA

DUJIC FRLAN, Jadranka

Abstract: *Lifelong learning is not limited to educational institutions and age of people. Current trends require constant upgrading of knowledge, the development and improvement of skills and acquire new knowledge, in order to respond to the increasingly demanding needs in performing everyday tasks and duties. It's considered that education should be a function of the economy, but increasing the level of education does not necessarily mean economic growth and development, but it depends on other social factors. One of them is the culture. An interesting question is how much contact with shaped cultural events (exhibitions, concerts, etc.) affects the increase in the level of knowledge, or what is the role of cultural content in lifelong learning.*

Key words: *lifelong learning, culture, cultural content*

Sažetak: *Cjeloživotno u enje nije ograni eno samo na obrazovne institucije i životnu dob ljudi. Suvremeni trendovi zahtijevaju stalnu nadogradnju znanja, razvijanje i usavršavanje vještina i stjecanje novih spoznaja, kako bi se moglo odgovoriti na sve zahtjevnije potrebe u obavljanju svakodnevnih poslova i zadataka. Smatra se da obrazovanje treba biti u funkciji gospodarstva, no pove anje razine obrazovanosti ne zna i nužno i gospodarski rast i razvoj, ve to ovisi o drugim društvenim imbenicima. Jedan od njih je i kultura. Zanimljivo je pitanje koliko doticaj s oblikovanim kulturnim sadržajima (izložbe, koncerti, i dr.) utje e na pove anje razine znanja, odnosno koja je uloga kulturnih sadržaja u cjeloživotnom u enju.*

Ključne riječi: *cjeloživotno u enje, kultura, kulturni sadržaj*

Authors' data: Jadranka Dujic Frlan, dr. sc., Zagreba ka županija, 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 72/V, jadradu@gmail.com

1. Uvod

Jedan od osnovnih instrumenata razvoja društvenih zajednica i uspješnih nacionalnih gospodarstva oduvijek je bilo znanje. U suvremenim globalizacijskim uvjetima ključni temelj svakog društva, a posebno preduvjet za razvoj društva je znanje na kojem se temelje inovacije i iz kojeg proizlazi novostvoreno znanje. U Lisabonskoj deklaraciji Vijeća Europe postavljen je strateški cilj prema kojem Europska unija treba postati „najkompetitivnije i dinamično gospodarstvo zasnovano na znanju u svijetu, sposobno za održivi gospodarski razvoj s veći brojem i boljim radnim mjestima i većom društvenom kohezijom“ [1]. Kako bi se uspješno provela tranzicija prema društvu utemeljenom na znanju, potrebno je stalno poticati, provoditi i unapređivati proces cjeloživotnog učenja. Cjeloživotno učenje je takva aktivnost koja podrazumijeva učenje tijekom cijelog života, koja ima za cilj unapređivanje znanja, vještina i sposobnosti unutar osobne, građanske, društvene i poslovne perspektive. Ovaj pojam označava da se učenje ili školovanje ne odvija samo u djetinjstvu ili klasičnim obrazovanjem, već je to dugotrajan proces koji traje cijeli život i koji bi trebao biti shvaćen kao cjeloživotna strategija. Koncept cjeloživotnog učenja temelji se na principu stjecanja znanja bez granica, a glavni uzrok tome je činjenica da stalne znanstvene i tehnološke inovacije i promjene koje se zbivaju u posljednjih pedeset godina, zahtijevaju prilagodbu i nove načine stjecanja znanja. Sve više postoji potreba da se osobe same usmjeravaju u procesu stjecanja znanja, a manje oslanjaju na tradicionalne oblike učenja. Glavna konstanta u procesu učenja danas je usavršavanje bez vremenskih granica, te stalno stjecanje novih znanja u cilju odgovora na društvene i ekonomske izazove, kako bi život koji ljudi žive bio smislen, kreativan i koristan. Poznato je da obrazovanje djeluje na kulturu organiziranim učenjem vrijednosti, stavova i navika, ali i kultura čini dio obrazovnog procesa tijekom kojeg se stječu nova znanja. Brojne su definicije kulture, a prema onoj koju je dao Taylor, kultura je ono što uvijek uči ili stječe kao član društva. Kultura obuhvaća sve aspekte života, karakterizira sva područja ljudskog djelovanja i stvara kontekst za sve ostale aktivnosti (političke, ekonomske, itd.), te ih čini prepoznatljivima. Nudeli kulturni događaji konkretne sadržaje koji se mogu naučiti, daju li poticaj za učenje na osnovu informacija koje sadrže? U ovom tekstu nastojat ćemo objasniti da se putem percipiranja, doživljavanja i usvajanja kulturnih sadržaja odvija svojevrsan proces cjeloživotnog učenja.

2. Što obuhvaća a koncept cjeloživotnog učenja?

Koncept cjeloživotnog učenja blisko je povezan s konceptom „društva znanja“, odnosno društva koje uči. Ovi koncepti nastali su sedamdesetih i osamdesetih godina i razrađeni u međunarodnim organizacijama (UNESCO, OECD, ILO, Europska komisija), a ponovno su aktualizirani početkom devedesetih godina. Razlozi tome su ubrzano starenje europskog stanovništva koje ne može i zamijeniti na tržištu rada mlada radna snaga, te ubrzane društvene, tehnološke i strukturne promjene u gospodarstvu. [2] Cjeloživotno učenje (engl. lifelong learning) je „cjeloživotno, dugoročno, dobrovoljno i samomotivirajuće“ [3] tražanje za znanjem zbog osobnih ili profesionalnih razloga i motiva. Njegova osnovna funkcija je da omogući osobi, organizaciji, društvu ili državi da se što bolje prilagodi promjenjivim i neizvjesnim okolnostima, te raznim novim izazovima i potrebama. Ono podrazumijeva stjecanje i osuvremenjivanje različitih vrsta

sposobnosti, interesa, znanja i kvalifikacija od predškolske do umirovljeni ke dobi, pa nadalje do kraja života. Isto tako ono zna i „promicanje razvoja znanja i sposobnosti koje e omogu iti gra anima prilagodbu 'društvu znanja' i aktivnom sudjelovanju u svim sferama društvenog i ekonomskog života te na taj na in utjecanje na vlastitu budu nost“.[7] Op enita je postavka da smo ušli u 21. stolje e u kojem društvo postaje društvo znanja i informacijsko društvo, suo eno s novim mogu nostima i novim izazovima u svim životnim dimenzijama, pri emu budu nost nije nešto što je potrebno „otkriti“ ve je na nama da je osmislimo i oblikujemo. U enje se smatra sastavnim dijelom života, zbog implikacija koje ima pod/na utjecaj novih medija, novih društvenih struktura i novih ciljeva u postizanju kvalitete života, promišljanja, stvaranja, rada i suradnje u budu nosti. Neki teoreti ari smatraju da su „temeljne pretpostavke u enja sljede e: u enje je proces izgradnje (stvaranja) znanja, ne samo upijanja znanja; u enje je ovisno o znanju – ljudi koriste svoje postoje e znanje kako bi stvorili novo znanje; u enje je vrlo sinkrono situaciji u kojoj se odvija; u enje treba ra unati na distribuirane spoznaje koje zahtijevaju vode a znanja u kombinaciji sa postoje im znanjem u svijetu; na u enje utje u motivacijska pitanja jednako kao i kognitivna pitanja“.[5][6][7] Dosadašnja shva anja u enja kao podijeljenog procesa u enja tijekom života nisu više održiva. U enje više nije dihotomizirani proces, prostorno i vremenski ograni en na mjesto i vrijeme odre eno za stjecanje znanja (obrazovna ustanova) i mjesto i vrijeme primjene znanja (zaposlenje). Profesionalne aktivnosti utemeljene su na znanju koje se intenzivira i proto no je, u smislu da je u enje postalo integralni i neodvojiv dio radnih aktivnosti zaposlenika. Profesija se ne može više jednostavno nastavljati na ste eno obrazovanje tijekom školovanja, ve obrazovanje mora biti uklju eno u dio radnih aktivnosti, poti u i rast i istraživanje. U obrazovnom procesu djeca zahtijevaju primjenu obrazovnih metoda i okružja ija je primarna svrha oblikovanje njihove želje za u enjem i stvaranjem, ali predmet komunikacije nije odvojen od smislenih i personaliziranih aktivnosti. Cjeloživotno u enje je kontinuirani angažman koji zahtijeva i primjenu znanja u kontekstu autenti nih i specifi nih problema. Teorijski okvir za cjeloživotno u enje temelji se na opisanim i propisanim ciljevima kao što su: u enje bi se trebalo odvijati u kontekstu autenti nih, složenih problema (ne samo kao proces slušanja ne ijih odgovora na ne ija pitanja); u enje treba biti istinska potraga i stimulativna aktivnost; zahtjevi za u enjem moraju biti podržani, jer promjene su neizbježne, potpuna pokrivenost znanjem je nemogu a i zastarjelost je neizbježna; mora se podržavati organizacijsko i suradni ko u enje, zato jer je ljudski um ograni en; vještine i procesi koji podržavaju u enje kao trajnu naviku moraju se stalno razvijati. Prekretnica u djelovanju Europske unije po pitanju cjeloživotnog u enja zbila se donošenjem Lisabonske deklaracije. Zaklju ci doneseni ovom deklaracijom potvrdili su da je unapre ivanje cjeloživotnog u enja nužno za uspješnu tranziciju prema društvu utemeljenom na znanju. Cjeloživotno u enje time je postalo vode e na elo u kontekstu usvajanja znanja, a nije više samo oblik obrazovanja. Deklaracija donosi osnovne poruke koje nude strukturni okvir za primjenu cjeloživotnog u enja u praksi: „jamstvo potpunog i stalnog pristupa u enju radi stjecanja i obnavljanja vještina potrebnih za sudjelovanje u društvu temeljenom na znanju; pove anje ulaganja u ljudske resurse radi davanja prvenstva gra anima EU; razvijanje djelotvornih metoda u enja i pou avanja te uvjeta potrebnih za postizanje kontinuiteta u doživotnom (life-long) i op em (wide) u enju; poboljšanje na ina razumijevanja i vrednovanja sudjelovanja u procesu obrazovanja te

dobivenih rezultata, što se posebno odnosi na neformalno i informalno obrazovanje; osiguravanje jednostavnog pristupa kvalitetnim informacijama vezanim uz stjecanje obrazovanja u cijeloj Europi i tijekom cijelog života; osiguravanje mogućiosti cjeloživotnog učenja što je moguće bliže građanima uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije“.[8] Zbog što boljeg razumijevanja koncepta cjeloživotnog učenja i cjeloživotnog obrazovanja potrebno je objasniti odnos između učenja i obrazovanja, odgoja i učenja. *Učenje* je najširi pojam, a može se odvijati organizirano ili neorganizirano – spontano, prirodno, iskustveno. Organizirano učenje naziva se *obrazovanje/odgoj* ili *edukacija*, pa prema stupnju organiziranosti može biti formalno, neformalno obrazovanje i samoobrazovanje. Učenje koje nije organizirano je informalno ili prirodno, odnosno iskustveno učenje. „Koncept cjeloživotnog učenja (lifelong learning) je širi od koncepta cjeloživotnog obrazovanja/odgoja (lifelong education), jer obuhvaća i obrazovanje/odgoj i informalno (prirodno) učenje“.[4] Oblici učenja, neformalni i informalni, odvijaju se izvan obrazovnih institucija i njihovo provođenje je stalni trajni proces koji se kontinuirano nastavlja. Kao što je već prethodno u tekstu spomenuto, razlozi osmišljavanja, nastanka i implementacije cjeloživotnog učenja leže u brzim tehnološkim i društvenim promjenama suvremenog doba zbog kojih zastarijevaju uvriježena znanja, vještine, stavovi i navike, ali i vrijednosti. Obrazovanje u odrasloj dobi uglavnom se više ne odvija u školi, škola u ovom slučaju više nije mjesto organiziranog učenja, već je učenje vezano uz mjesto zaposlenja. Zbog toga se i „reforme školstva koje se provode osmišljavaju na konceptu cjeloživotnog učenja, a podsustavi neškolskog obrazovanja odraslih uključuju se u cjeloviti obrazovni sustav koji mora biti prilagođen i nuditi mogućnosti prekvalifikacije i dokvalifikacije“.[9] Važan dio gospodarske politike je restrukturiranje poduzeća radi konkurentnosti, a ekonomski razvoj neke države ovisi o kvaliteti njenih ljudskih resursa. Osnovna pretpostavka rasta i razvoja svakako je i cjeloživotni sustav obrazovanja koji omogućuje brzu prilagodbu u vrijeme stalnih zahtjeva za novim vještinama i znanjima. Ono što je karakteristično za cjeloživotno učenje je da „nudi mogućnost primjene metoda učenja i poučavanja prilagođenih specifičnim interesima i potrebama korisnika, jer je obrazovni sustav cjeloživotnog obrazovanja više usmjeren korisnicima. Ovdje pojedinci postaju aktivnim sudionicima obrazovnog procesa, a mijenja se i uloga učitelja koji postaju voditelji, mentori i posrednici“.[9] Neformalni oblik učenja je taj koji promiče osobni razvoj. On je okvir za razvijanje vlastitih potencijala, interesa i talenata, te potiče prepoznavanje interesa za životni poziv i odabir željenog radnog mjesta. Osim ovog osobnog cilja bitnog za svakog pojedinca, „koncept cjeloživotnog učenja je sredstvo da se njime postigne određena svrha, odnosno određeni ciljevi. Unapređivanje kvalitete života je svrha društvenog razvoja u suvremenim društvima, pa to znači da cijeli sustav edukacije i ostvarivanja društva znanja zapravo teži poboljšanju kvalitete života“.[9] Naime, kvaliteta života podrazumijeva zadovoljenje svih univerzalnih, a ne samo egzistencijalnih potreba ljudi, znači društvenih i samoostvarujućih potreba kojima uvijek zadovoljava motive za osobni rast i razvojem. U razvijenim zemljama „glavnim razvojnim ciljevima smatra se zadovoljavanje tzv. viših potreba, odnosno potreba za kvalitetnim odnosima s drugim ljudima i zadovoljavanje motiva za samoostvarenjem“.[9] Obrazovanje treba biti u funkciji razvoja gospodarstva, ali povećanje razine obrazovanosti ne znači nužno i gospodarski rast i razvoj, pogotovo ako se obrazovani ljudi ne koriste racionalno i ako kvalitetni ljudski resursi odlaze iz zemlje.

To ovisi o karakteristikama druga dva vrlo važna društvena sustava – politički i kulturni.

3. Od sadržaja kulture do kulturnog sadržaja

3.1. Općenito odrednice pojmova kulture i kulturnog sadržaja

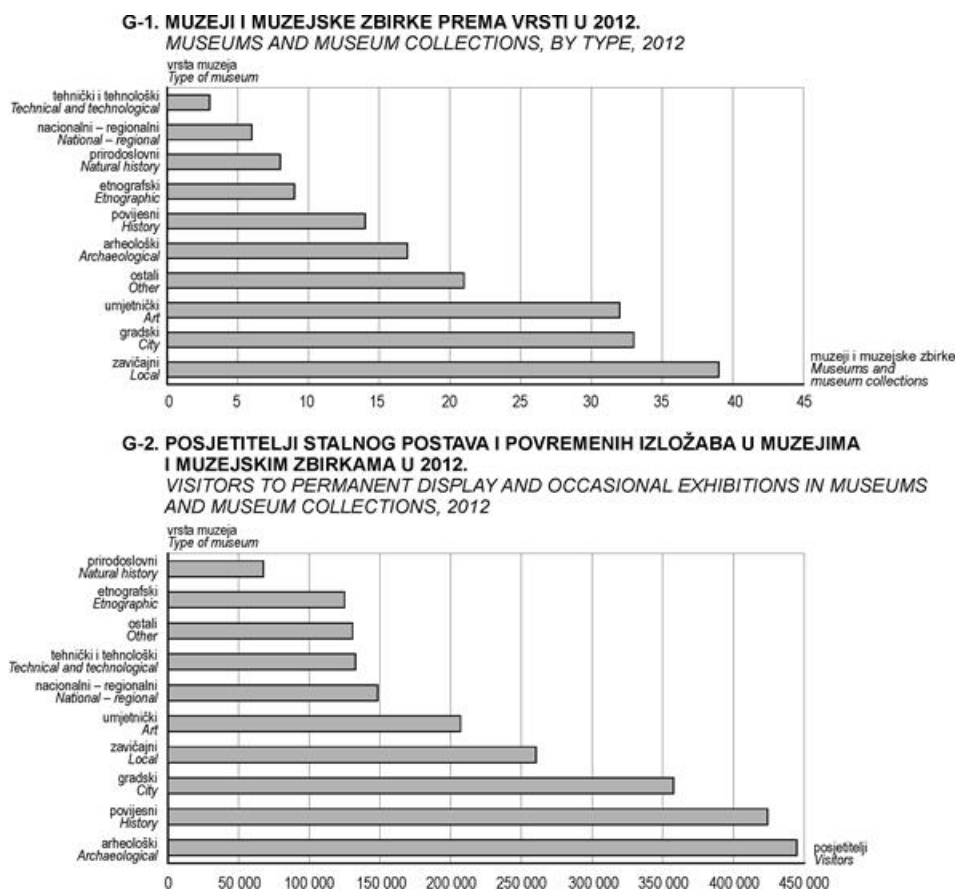
Kultura je toliko opsežan i rasprostranjen pojam i sveprisutan koncept da je oduvijek bila predmetom razmatranja mnogih znanstvenika, te analizirana na mnogo različitih načina. Tijekom povijesti stvorene su razne definicije i objašnjenja kulture. Možda najkraće možemo reći i da kulturom možemo nazvati skup osobina koje karakterizira pripadnike neke zajednice koje su: zajedničke svim pojedincima u zajednici i nisu nužno prirodno dane (tj. biološki ili fizički). Pojam kultura odnosi se na mnoge stvari: na način gledanja i tumačenja svijeta; na tehnike i resurse koji nam pomažu organizirati život; na institucije koje reguliraju naš suživot; na ideje i vjerovanja ljudi i pojedinaca; na visoki stupanj stečenih znanja; itd. Iz konceptualno analitičkog gledišta razlikuju se „četiri glavna aspekta kulture: obrasci misli – uobičajeni načini razmišljanja, gdje 'misao' uključuje i vjerovanja, kao i vrijednosti i emocionalne stavove; obrasci ponašanja – uobičajeni načini ponašanja; obrasci artefakta proizvodnje i upotrebe – zajednički načini proizvodnje i korištenje materijalnih predmeta; tragovi u prirodi – trajni tragovi u prirodi koji su posljedica djelovanja članova zajednice na prirodni okoliš“.[10] Taj aspekt kulture možemo naći i skriven u izrazima kao što je poljoprivreda. Sva djelatnost ljudi odnosi se na prva dva aspekta. Većina aktivnosti uključuje i treći aspekt. Aktivnosti koje su najvažnije iz ekološke perspektive uključuju četvrti aspekt. „Povezanost kulture i onoga što se u njoj odnosi se na prva tri aspekta i do neke mjere povezan je s četvrtim. Kada određene aktivnosti stalno kombiniraju nekoliko različitih aspekata možemo reći i da je aktivnost institucionalizirana i da se razvila u društvenoj ustanovi. Društvene institucije i društvene konvencije su najvažnije organizacijske forme za manifestiranje kulture u određenoj skupini pojedinaca“.[10] Postoje mnoge stvari koje pojam kulture opisuje, no ovdje možda možemo reći i da su dva temeljna značenja bitna – osobno obrazovanje i pripadnost zajednici. Kultura kao osobno obrazovanje predstavlja ideal koji se postiže kroz znanje i praksu, a ovisi o svakom pojedinom narodu ili kulturi; kultura kao sredstvo pripadnosti zajednici je način života, uvjerenja, tradicija i tehnika. Putem kulture uvijek transformira prirodu i preživljava. Bez kulture ne možemo opstati, ona je naš mehanizam prilagodbe, naša druga priroda, nije samo dodatak ili ukras. Mi smo kultura i kultura nas čini. Mnoge stvari dugujemo kulturi, ona nas oblikuje kao pojedince, čini nas osobama. Ne samo da čini ljudski život mogućim, ona nam također pomaže pronalaziti načine ispunjenja. Kultura nam daje svijet, ne samo okruženje ili fizički okoliš. Putem kulture nastanjujemo mjesta, sanjamo o vremenu i pronalazimo smisao postojanja. Kako bismo mogli bolje razumjeti kulturu, korisno je ukratko istražiti njene glavne karakteristike. Jednu od novijih definicija kulture dao je Bhikhu Parekh po kojoj je „kultura povijesno stvoren sustav značenja i značaja ili, što izlazi na isto, sustav uvjerenja i praksi kroz koje neka skupina ljudskih bića shvaća, regulira i strukturira svoje individualne i kolektivne živote. Ona je istodobno način razumijevanja i način organiziranja ljudskog života“.[11] Clifford Geertz kulture shvaća kao „kompleksna tkiva zajedničkih javnih značenja, koja ljudima omogućuju komunikaciju, orijentaciju u zajedničkom životu i djelatnostima, a time i život u zajednicama. Kada kulturne grupe u

svoje tkivo zajedničkih značenja uključuje nešto što je relevantno za njihov zajednički život – ovaj ili onaj resurs, predmet, proces, djelatnost ili odnos – one od toga prve poseban, kulturno specifičan artefakt, dakle nešto po čemu je barem u principu, njihovu kulturu moguće prepoznati“.[12] Mojmir Križan kaže da „pojam kulture u najširem, inkluzivnom smislu obuhvaća sva ona uvjerenja, znanja, aktivnosti i proizvode ljudi, do kojih oni dolaze promatranjem i manipuliranjem svoje prirodne i društvene okoline i komunikacijom s drugim ljudima, dakle sve ono što im omogućuje preživljavanje i orijentaciju u svijetu i daje smisao njihovim životima, i što oni različitim oblicima komunikacije prenose s ovjeka na ovjeka i iz naraštaja u naraštaj i pri tome ga i dalje razvijaju i kultiviraju“.[12] Potrebno je naglasiti da su kulture promjenjive kategorije, jer se zahvaljujući kreativnosti i međusobnom utjecaju i komunikaciji, mijenjaju i razvijaju, te stvaraju nove elemente. Fitzpatrick jednostavno kaže „kultura je poput atmosfere, jer živimo kompletno uronjeni u nju“.[13] Nikola Skledar kaže da su „izobrazba i odgoj kao i kultura uopće (*cultus, colere*) univerzalni ljudski fenomeni, uzajamno nerazdvojno povezani“.[16] Pojam *izobrazba*[14] Skledar izvodi prema *Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika* [15], „kao proces duhovnog formiranja ovjeka, njegove osobe, kultiviranje njegove samosvijesti i društvene svijesti, pri čemu je naobrazba rezultat tog nikad završenog procesa“[15]. Dakle, „izobrazba je sustav spoznaja koje kao motivirajućimbenik utječu na oblikovanje i razvitak ovjekova svjetonazora i shvaćanja svijeta, njegovih teorijsko-praktičnih stavova i uvjerenja“.[16] Kada govorimo o kulturnim sadržajima možemo „posuditi“ definiciju kulturnih proizvoda prema kojoj su kulturni proizvodi „esto namijenjeni simboli koji i hedonisti koji potrošnji, esto su apstraktni, subjektivni, jedinstveni, holistički, emocionalno uključivi, te zahtijevaju mentalni proces kako bi bili apsolvirani“.[17] Kulturne sadržaje bilo bi teško sve pobrojiti, no spomenemo one najpoznatije: arheološka područja; arhitektura (ruševine, poznati objekti, bitavi gradovi); muzeji, galerije, umjetnička djela, zanati, festivali; glazba i ples; drama, kazalište, filmovi; jezične i književne studije, i dr. Ponuda kulturnih sadržaja stalno raste zbog ubrzanog razvoja informatičke tehnologije koja na novi i inovativan način osmišljava i nudi, bilo postojeće, bilo novonastale. Iz primjera rada muzeja i knjižnica, poznatih i široko rasprostranjenih ustanova, koje stvaraju kulturne sadržaje (ili ih posjeduju u svojim zbirkama) može se jasno vidjeti na način na koji nude i prezentiraju kulturne sadržaje svojim korisnicima, te potreba ljudi da te sadržaje percipiraju i usvajaju i putem njih uopće.

3.2. Muzej kao ponuditelj kulturnih sadržaja

Bilo zbog političkih, kulturnih ili institucionalnih razloga muzeji imaju višestruku ulogu: nositelji su društvenih promjena s odgovornošću za socijalnu uključivost i razvoj zajednice, te jednako tako potiču razvoj znanosti i cjeloživotno učenje. Neke ustanove imaju vrlo razvijene programe koji esto uključuju certificirane tečajevе, praktične radionice, stručna vodstva, predavanja ili slinono. Druge pak edukaciju smatraju dodatnim pokušajem za privlačenje zainteresiranih korisnika, pri čemu edukacija ima sekundarnu ulogu u djelatnosti muzeja. Učenje u muzeju razlikuje se od učenja koje se odvija u obrazovnim ustanovama i više je usmjereno na informalno učenje. Zapravo učenje u muzeju nije opterećeno edukativnim ciljevima svojih korisnika: ponegdje se ono provodi zbog užitka vezano uz posebne interese, ili zbog težnje za identitetom i kulturnim značenjem. Posjetitelji ne posjećuju muzeje prvenstveno zbog obrazovnih ciljeva, „ali

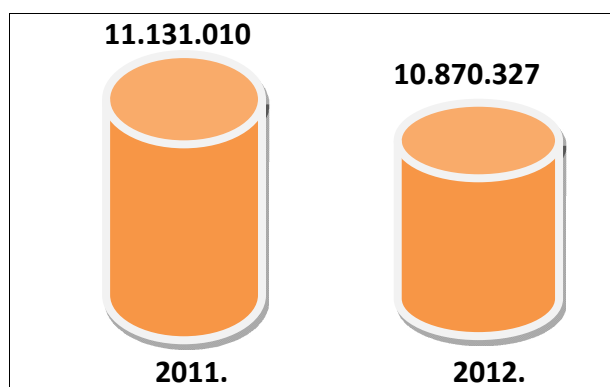
oni mogu istovremeno u iti i uživati (razgledavaju i izložbu, sudjeluju i u radionici, slušaju i predavanje ili sl.). Stalne posjetitelje privla i neformalnost posjeta i injenica da odlazak u muzej ne zahtijeva puno vremena ili novaca. Za one kojima muzeji nisu bliski, atmosfera se može initi previše formalna i pomalo zastrašuju a, pa i utrošak vremena i novca prevelik“[18]. Rezultati u enja kroz iskustvo posjeta muzejima, odnosno percipiranjem ovog oblika kulturnog sadržaja, su razli iti. Najpozitivniji postignuti rezultati su „pove anje znanja i razumijevanja o nekoj temi, razvijanje novih vještina i sposobnosti (putem radionica) i inspiracija da se dalje u i nešto novo. Vrlo esto posjetiteljima upravo posjet muzeju služi da obnove znanje koje ve imaju i podijele ga s drugim ljudima, napr. sa svojom djecom“[18]. Posjetitelji koji u muzeju prona u vezu sa svojim interesima, iskustvima ili osje ajima, puno eš e se vra aju u muzej od onih koji ne uspiju prona i tu vezu. Dobitak od mogu nosti u enja u muzejima temelji se na teorijama u enja i uspješnim metodologijama i praksi. Isto tako rezultati su povezani s kulturnim, institucionalnim ili osobnim pretpostavkama muzejskog osoblja prema posjetiteljima. Op enito govore i primjenju se „ etiri glavna pristupa u enju u muzejima i istovremeno njihova me usobna kombinacija: pou no i didakti no u enje; aktivno ili otkrivaju e u enje; konstruktivisti ko i društveno konstrukcionisti ko u enje“.[18] Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u Hrvatskoj je tijekom 2012. broj posjetitelja u stalnom postavu muzeja iznosio 2 287 843, a 368 292 posjetitelja bila su u posjeti galerijama i zbirkama. Tijekom 2012. otvoren za javnost bio je 170 muzej i muzejska zbirka, što ini 93,9% od ukupnog broja i 27 zbirki, što je 79,4% od ukupnog broja zbirki. Obrada statisti kih izvještaja za 2012. godinu odnosi se na 181 muzej i muzejsku zbirku, 46 galerija i 34 zbirke.[19]

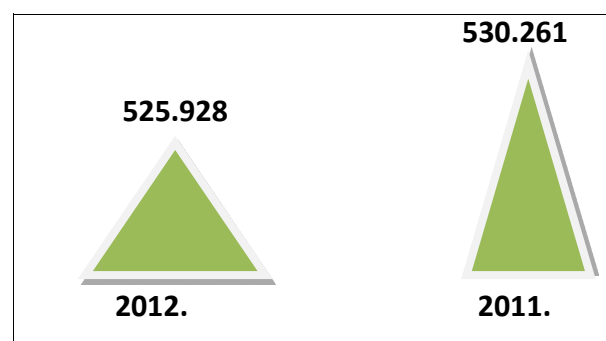
Slika 1. – Struktura i broj posjeta hrvatskim muzejima u 2012.

3.3. *Knjižnica kao ponuditelj kulturnih sadržaja*

Knjižnice provode cjeloživotno učenje na in da osiguravaju pristup informacijama, knjigama i ostalim medijima za svaku dob i svaki dio života, za formalno i neformalno učenje i raznođu. One su oduvijek imale infrastrukturno mjesto u obrazovanju, jer su dio obrazovno-obavijesne infrastrukture koji može dati jedinstven i specifičan doprinos u učenje obrazovne funkcije. To je moguće zato što su knjižnice predodređene za podupiranje ključnih potreba koje se izravno ili neizravno odnose na pristup i korištenje znanja i informacija ili cjeloživotnog učenja. Osnovna je zadaća knjižnica stvaranje i ponuda kvalitetnih knjižnih zbirki multimedijalne građe – knjiga, časopisa, zvučnih knjiga, knjiga u elektronskom obliku, glazbenih CD-ova, filmova na DVD-ima. Posebno je važna dobra organizacija ovog navedenog materijala u prostoru, kako bi se potaklo “učenje svim učilima”, gdje knjižnice postaju mjesto inspiracije i poticaja. Animacijsko-obrazovni programi koji promiču učenje i pismenost od najranije dobi s naglaskom na informaciju i informacijskoj pismenosti imaju vrlo važnu ulogu, jer knjižnice djeluju kao institucije informacija i znanja, koje podupiru cjeloživotno učenje, a ujedno ne zanemaruju svoju kulturnu zadaću – možemo reći da su one poveznica između kulture i obrazovanja. Nudimo lepezu programa koji podupiru cjeloživotno učenje kao što su znanstveno i književno obrazovanje odraslih, glazbena knjižnica obrazovanje odraslih u glazbi, grafoteka obrazovanje u suvremenoj umjetnosti, mediateka obrazovanje o korištenju raznih medija kako bi se došlo do savjeta i informacija, pa i bibliobus, bliski su svakodnevnom životu i svakodnevnim potrebama građana. Reprodukcijsko znanje nije više dovoljno. Nužan je sustavni rad s korisnicima kako bi se ostvario cilj biblioteke – opismenjanje korisnika. Nova kvaliteta znanja podrazumijeva razvijene aktivnosti prikupljanja informacija, selekciju, verifikaciju i aplikaciju informacija. Znanje koje mladi (učenici i kasnije studenti) steknu u knjižnici je osnova budućeg razvoja njihovih intelektualnih navika, te time knjižnica i informacijsko obrazovanje postaje temelj za cjeloživotno obrazovanje i učenje. U knjižnici se odvija kontinuirani proces edukacije. U društvu znanja sposobnosti poput informiranog donošenja odluka, upravljanja informacijama i vlastitim procesom učenja postaju elementarnom težnjom obrazovanja i obrazovnih sustava na svim razinama. Suvremeni kontekst dodatno ojačava poziciju knjižnica, jer one sada imaju i ulogu obrade i poticanja stvaralačke i kritičke uporabe informacija uz pomoć ranala i nove informacijsko-komunikacijske tehnologije. Isto tako i uloga knjižnica se promijenila. Moderni knjižnici razlikuju se od tradicionalnog, pomažu korisnicima, ne toliko u pedagoškom koliko u informacijskom smislu da budu samostalni u orijentaciji među medijima i informacijama. Glavna orijentacija sada je multimedijски pristup učenje, pri čemu je moderna tehnologija medij za dostizanje cilja, a to je dobiti informaciju i učenje. U Hrvatskoj je tijekom 2012. godine ukupno posuđeno 10.870.727 svezaka knjiga, a ukupna posudba knjiga smanjena je u odnosu na 2011. godinu. Narodne knjižnice su u godini 2012. imale ukupno 525.928 članova (2011:530.261 članova), a od toga je bilo 67.428 novoupisanih članova (2011: 74.781).[20]

Slika 2. - Ukupna posudba u hrvatskim knjižnicama u 2012.

Slika 3. – Broj lanova hrvatskih knjižnica u 2012.

Dvije manifestacije uvriježile su se u nekoliko posljednjih godina u Hrvatskoj koje značajno doprinose popularizaciji muzeja i knjižnica. To su manifestacije *No muzeja* i *No knjige*. Prema podacima Hrvatskog muzejskog društva kao idejnog za etnika ove manifestacije koja se održava od 2005. godine, aktivnostima u *No i muzeja* „potiče se na prepoznavanje muzeja kao dinamičnih institucija koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija te idejama i stvaralaštvom za kojim tragaju; na prepoznavanju muzeja kao institucija koje čine bogatstvo ljudskog izraza i kulturnu raznolikost dostupnu svim korisnicima i na svim medijima te na poticanje aktivnosti razvijanja znatiželje kao motiva za posjet muzeju, muzej kao ustanova znanja, ali i prostora za zabavu i smisleno provođenje slobodnog vremena“.[21] *No muzeja* održava se u stotinjak gradova u Hrvatskoj, a posebna pozornost dana je uključenju lokalnih zajednica u programe koje populariziraju potencijale svojih kulturnih institucija i njihovu kulturnu ponudu. Uz muzeje ovoj manifestaciji sudjeluju i druge institucije kulture: arhivi, knjižnice, centri za kulturu, turističke zajednice, ali i udruge građana. *No muzeja* postala je prepoznatljiv i uspješan događaj koji se održava već devet godina i pokazuje da u Hrvatskoj postoji zanimanje za muzejske i galerijske institucije. Iako se održava tijekom zime, posjeta je iznimno velika i broj zainteresiranih iz godine u godinu raste. Ulaz u sve muzeje je besplatan, isto kao i gradski prijevoz što olakšava obilazak, a programi traju do izjave ponoći. U *No i muzeja* 2014. godine 210 ustanova u kulturi posjetilo je 360.000 ljudi.[21] *No knjige* je manifestacija kojom se afirmira ljubav prema knjizi i čitanju kojoj je svrha promicanje knjige, kulture čitanja, autora i izdavaštva. Njome se istovremeno obilježavaju Svjetski dan knjige i autorskih prava (23. travnja) i Dan hrvatske knjige (22. travnja). Mjesto odvijanja raznovrsnih programa postaju knjižare i knjižnice, škole, javni prostori, muzeji, klubovi, kina, pa čak i bolnice i zatvori (od 2014.). Ljubav prema knjizi povezuje u ovoj *No i najrazličitije* skupine ljudi, pa su čak organizirana i dnevna događanja prilagođena djeci vrtićke i osnovnoškolske dobi. *No knjige* osmišljena je „kako bi se više govorilo o umjetnosti stvaranja i čitanja knjiga, a cilj je poticati kulturu čitanja i uvažavanja knjige kao civilizacijskog i kulturološkog dosega. Uz promicanje knjige, kulture čitanja, provođenja, izdavaštva, knjižnica, autora i čitatelja, ova manifestacija doprinosi boljem povezivanju institucija, organizacija i svih ostalih zainteresiranih za knjigu, te poboljšanju suradnje knjižara, nakladnika, medija i državnih institucija kao i poticanju dijaloga između književne produkcije i publike“.[22] *No knjige* u Hrvatskoj se održava od 2012. godine, a organiziraju se i radionice i prirednice za najmlađe, kreativne radionice, kvizovi, nagradne

igre, dramske izvedbe, glazbene slušaonice, javna itanja, projekcije filmova, Bookcrossing, ali i klasi na predstavljanja knjiga, te druženja s autorima.

4. Zaključak

Koncept cjeloživotnog učenja, posebno neformalnog i iskustvenog sve više je prihvaćen, a učenje tijekom čitavog životnog vijeka postaje kontinuirani fenomen koji nije ograničen formalnim obrazovnim kontekstima. Znati kako učiti od temeljne je važnosti za sve, a svoje korijene ima još u ranom djetinjstvu, nastavlja se tijekom života sve do zrelih godina kada i dalje igra važnu ulogu. Za većinu ljudi učenje je tih i prirodni aspekt njihova života, koji ih održava i obogaćuje. Upravo odnosa između učenja u kulturnih organizacija i institucija koje se bave i formalnim i neformalnim obrazovanjem sve je više a potreba. Veze između učenja u kulture i obrazovanja stvaraju nove metode učenja, a prilagođene su različitim ciljnim skupinama. Područje kulture vrlo uspješno i uinkovito odgovara na potrebe različitih stilova učenja, posebno kada je u pitanju kreativnost i inovativnost kao dio procesa učenja. Uključivanje djece i mladih u inovativne i interaktivne kreativne procese kao dio njihovog formalnog i neformalnog obrazovanja je vrlo važno za stvaranje potencijalne publike i pristaša umjetnosti i kulture u kasnijim godinama života. Veći udio kulturnih sadržaja u obrazovanju i učenju, te uključivanje umjetnosti vrlo je uinkoviti put, posebno kod razvijanja suradnje između ljudi iz različitih etničkih, vjerskih i kulturnih sredina. Različite umjetničke inicijative s inovativnim elementima i visokim senzibilitetom za promjene zahtijevaju posebnu pozornost. Razvijanje prilagodljivosti pojedinaca i organizacija u svijetu stalnih promjena alat je za opstanak i strateška poboljšanja. Veze između učenja u kulture, obrazovanja i učenja proširuju pristup sudionika kulturnim i obrazovnim proizvodima i uslugama. Samim time povećava se sudjelovanje u kulturnim i obrazovnim djelatnostima, čime se kultura i obrazovanje približavaju svakodnevnom životu. Programi koji povezuju kulturu, obrazovanje i učenje poboljšavaju individualnu kreativnost i potencijal za inovacije. U kombinaciji s adekvatnom poduzetničkom obukom, takvi programi mogu biti snažan katalizator za poboljšanje poduzetničke sposobnosti u društvu i mogu pridonijeti daljnjem gospodarskom rastu. Na taj način i ustanove u kulturi ostvaruju ekonomsku korist. Zanimanja vezana za kulturu i stvaranje karijere u kulturnim djelatnostima rezultira poboljšanjem zaposlenosti na dugi rok. Kreativno partnerstvo i suradnju između u vlade, neprofitnog i poslovnog sektora na projektima u kojima je prisutna povezanost između učenja u kulture, obrazovanja i cjeloživotnog učenja treba poticati i podržavati. Podizanje razine svijesti o društvenim pitanjima važan je preduvjet za uspjeh programa povezivanja kulture s obrazovanjem i cjeloživotnim učenjem. Posebno bismo toga trebali biti svjesni u Hrvatskoj, zemlji bogate kulturne baštine, koja može biti polazište za percipiranje kulturnih sadržaja, ali i inspiracija za stvaranje novih.

5. Literatura

[1] Lisabonska deklaracija Vijeća Europe, *Dostupno na: http://www.coe.org.rs/REPOSITORY/1102_lisabonska_konvencija.pdf* *Pristup:* 28.03.2014.

[2] Pastuović, N. (2006). Kako do društva koje učimo, *Odgojne znanosti*, Vol. 8, br. 2, str. 421-441

- [3] Department of Education and Science (2000). Learning for Life: White Paper on Adult Education. Dublin: Stationery Office. *Dostupno na:* http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1a/c6/5e.pdf *Preuzeto:* 26.03.2014.
- [4] N. (2006). Kako do društva koje u i, *Odgojne znanosti*, Vol. 8, br. 2, str. 421-441
- [5] Resnick, L. (1989) *Knowing, Learning, and instruction: Essays in Honor of Robert Glaser*, Routledge, ISBN-10 0805804609
- [6] Norman, D. (1994). *Things That Make Us Smart*, Basic Books, ISBN-10 0201626950
- [7] Csikszentmihalyi, M. (2008). *Flow*, Harper Perennial Modern Classics, ISBN-10: 0061339202
- [8] Lisabonska deklaracija Vijeća Europe, *Dostupno na:* http://www.coe.org.rs/REPOSITORY/1102_lisabonska_konvencija.pdf *Pristup:* 28.03.2014.
- [9] Pastuović, N. (2006). Kako do društva koje u i, *Odgojne znanosti*, Vol. 8, br. 2, str. 421-441
- [10] Allwood, J. (1985). *Tvärkulturell kommunikation* i Allwood, J. (ur.) *Tvärkulturellkommunikation*, University of Göteborg, Institutionen för lingvistik, PAL 12.
- [11] Parekh, B. (2002). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*, ISBN 0-674-00995-9 Harvard University Press, Cambridge Mass
- [12] Križan, M. (2008). *Interkulturalni dijalozi i liberalna demokracija*, ISBN 978-953-258-021-1, Politička kultura, Zagreb
- [13] Fitzpatrick, J. (1987). *One Church Many Cultures: The Challenge of Diversity*, ISBN – 13 978-0934134637, Sheed & Ward
- [14] od crkvenoslavenskoga obraz, lice, lik, značaj; gr. morfē, haraktér, trópos
- [15] Brodnjak, V. (1991). *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*, ŠN, Zagreb
- [16] Skledar, N. (2001). *Uvijek i kultura: uvod u socio-kulturnu antropologiju*, ISBN 953-6131-32-3, Zavod za sociologiju, Matica hrvatska Zaprešić
- [17] Meler, M. (2006). *Marketing u kulturi*, ISBN 953-253-016-9
Ekonomski fakultet, Osijek
- [18] Gibbs, K., Sani M. & Thompson, J. (2006). *Lifelong Learning in Museums*, ISBN 978-88-95062-00-6, Edisai srl, Ferrara
- [19] Državni zavod za statistiku, *Dostupno na:* http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2013/08-03-01_01_2013.htm *Preuzeto:* 22.4.2014.
- [20] Poslovanje i usluge narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj u godini 2012. – pregled, *Dostupno na:* <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/07/Poslovanje-i-usluge-narodnih-knji%C5%BEnica-u-Republici-Hrvatskoj-u-godini-2012..pdf> *Preuzeto:* 02.04. 2014.
- [21] *Noć muzeja* u Hrvatskoj, *Dostupno na:* <http://nocmuzeja.hr/o-nama/>, *Preuzeto:* 03.02.2014.
- [22] *Noć knjige* u Hrvatskoj, *Dostupno na:* <http://nocknjige.hr/o-nama/>, *Preuzeto:* 03.02.2014.

Photo 018. Sheep / Ovca